

2. Concepts and definitions. URL: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>.
3. Малкина-Пых И.Г. Гендерная терапия. Москва: Эксмо 2006. 928 с.
4. Литвинчук О.В. Вплив гендерних стереотипів на формування ідентичності жінки. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. № 16. С. 61-65.
5. Крочук М.І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 464-471.

Юлія Сєдих,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
к.ю.н. **Примаков К.Ю.**
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИСТЕМА СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ, ЇЇ РОЛЬ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

На сьогодні одним із головних завдань судової реформи є реалізація та тлумачення демократичних ідей правосуддя, які були вироблені протягом багатьох років світовими практиками та науковцями. У цьому аспекті особливого значення набуває розробка концептуальних основ судової системи України. Особливо дане питання потребує уваги, в період розвитку правової держави. Основним кроком достановлення дійсно незалежної судової влади, яка дійсно буде спроможна забезпечити надійний захист прав і основних свобод людини і громадянина, потребує визначення конституційно-правового статусу суду. Зважаючи на цедослідження і аналіз проблемсудової системи набуває актуальності та потребує ретельного дослідження.

На сучасному етапі розбудови незалежної Української держави першочерговим завданням є належна реалізація та захист прав і свобод людини і громадянина, реальне втілення в життя законодавчих приписів, які окреслюють правове становище особи. Роль суду є однією із вирішальних в забезпеченні прав і законних інтересів громадян та інтересів держави. Здійснення судом функції захисту прав та свободгромадянина або держави є важливою гарантією і формою реалізації конституційного права кожного на захист своїх прав.

Право на справедливе та незалежне правосуддя є одним з найцінніших надбань суспільства. Громадська довіра й повага до судової влади – це гарантія ефективної роботи судової системи. Члени суспільства розглядають поведінку суддів як невід’ємну складову довіри до судів, а відтак і держави загалом. Наявність такої довіри передбачає існування певних засобів, що забезпечують відповідальність суддів, які не виправдовують такої довіри і перетворюються на інструмент свавілля.

Судова влада постає тим інститутом, через який реалізується демократична сутність держави, підтримується ефективна життєдіяльність суспільства. Основними цілями і завданнямисудової влади в Україні є надійний захист прав і основних свобод людини і громадянина. Його реалізацію здатний забезпечити тільки професійний і компетентний суд, який зможе організувати та регулювати соціальну активність громадян, домагатися змін, відстежувати їх соціальну ефективність і реалізовувати в суспільноужитті. Тому одним з основних завдань на сучасному історичному етапі розвитку України є побудова незалежного та справедливого правосуддя, без чого неможливим є утвердження правової та демократичної держави, проведення будь-яких правових, економічних та соціальних реформ. Сукупність означених факторів й зумовили вибір даної теми цього дослідження.

Наукові положення про сутність та зміст функцій і компетенції, організації, діяльності органів судової влади знайшли висвітлення в працях сучасних учених: В. Авер'янова, С.Алексеева, М.Баглая, Д.Бахраха, А.Венгерова, М.Вітрука, Л.Воеводіна, А.З.Георгіца,

В.О.Гергелійника, В.Горшенцова, Л.Коваля, О.Козлова, А.Колодія, В.Копейчикова, М.Корнієнка, М.Мітюкова, Ю.Тодики, Б.Топорніна, Є.Тихонової, В.Шаповала, Ю.Шемшученка, Х.Штайнбергера, Н.Шукліної, Ю.Шульженка, В.Яворського та інших. Однак незважаючи на це, не викликає сумніву, що питання судової системи України потребують підвищеної уваги і поглиблених наукових концепцій. Тому вищезазначене свідчить про актуальність дослідження у цьому напрямі.

Мета нашої публікації полягає у визначенні, обґрунтуванні та узагальненні судової системи України.

При побудові правової та незалежної держави, одним з найголовніших критеріїв є створення чесної, некорумпованої, та насамперед ефективної судової влади. Нині перед нами постає питання у зміні та впровадженні нової судової системи та реформування окремих інститутів, тому що без цього не може існувати демократична держава.

Конституційно-правову основу діяльності суддів складають, насамперед, конституційні норми права, що закріплені у розділі VIII Основного Закону «Правосуддя». Більш детально засади організації судової влади та засади здійснення правосуддя в Україні визначені в Законі України «Про судоустрій і статус суддів». Також це й інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають конституційно-правові засади судової системи та статусу суддів.

Організація роботи та діяльності суддів, як правило, є предметом не лише власного законодавчого регулювання, а перш за все конституційного. Це пояснюється тим, що особлива увага приділяється питанням організації і діяльності судової влади саме в конституціях тих країн, які визнали теорію розподілу державної влади основним принципом побудови демократичної, правової держави. У цьому разі суд виступає як основний гарант додержання прав і свобод людини як найвищої соціальної цінності, з одного боку, а з другого, – як самостійна гілка державної влади, що відіграє важливу роль у системі стримувань і противаг трьох гілок державної влади [1, с. 96]. Відповідно, суддя є основним носієм судової влади, вивчення конституційно-правового статусу якого визначатиме його сутність і соціальне призначення.

Основним у правовій природі судової влади, виступає те що вона повинна підпорядковуватись єдиним правилам, одними з таких є незалежність та самостійність. Але незважаючи на це, необхідно визнати, що будь-яка гілка влади, насамперед і судова влада не може існувати й функціонувати поза політикою, ізольовано від її проблем, які стоять перед суспільством [2, с. 69–73].

Актуальність теми дослідження обумовлена особливою роллю суду і функцій правосуддя в житті демократичного суспільства і правової держави. Визнання концепції правової держави передбачає поділ і взаємодію влади, ефективне функціонування самостійної і незалежної судової влади, покликаної забезпечувати верховенство права в усіх галузях життєдіяльності суспільства. Відповідно до ст. 1 Конституції України, наша країна є правовою державою, в якій судова влада є самостійною, незалежною гілкою влади в системі її поділу. Тому постає питання щодо пошуку оптимальної моделі правового статусу судової влади, оскільки ця гілка влади є запорукою справжньої інституційно-функціональної правової державної влади.

Одним з основних ознак правової держави є здійснення принципу поділу влади. Судова влада, згідно з принципом поділу державної влади, є однією з її гілок. Відповідно на судову владу поширюються всі характеристики та ознаки державної влади: верховенство, тобто суверенність, повнота, неподільність, самостійність, формальна незалежність від влади будь-якої організації або особи, а також здійснення від імені держави її органами, поширення влади на всіх членів суспільства, наявність у розпорядженні механізму для реалізації своїх завдань і функцій [3, с. 85].

Судова влада – відносно самостійна, легітимна, універсальна, легальна складова державної влади, що має імперативні характеристики та контрольні повноваження щодо інших складових державної влади, і забезпечує регулювання визначеного кола суспільних відносин на основі сформованих доктринальних положень про правову державу та трискладову теорію державної влади у відповідних формах та конкретно встановленими методами, що ґрунтуються на змісті ознак її єдності та особливості правовідносин [4, с. 117].

Здійснюючи свої функції, судові органи сприяють вирішенню найбільш важливих завдань, що виникають перед правовою державою, таких, як захист прав і свобод людини, підтримання режиму правової законності у сфері управління і стабілізації державної влади.

У своїй діяльності судові органи знаходяться в постійній взаємодії з законодавчими та виконавчими органами, і узв'язку з цим потрібно наукове осмислення і законодавче закріплення способів і меж відповідної взаємодії.

На відміну від законодавчої влади суд не видає закони, не займається виконавчо-розпорядчою діяльністю, хоча в судових установах є посади судових виконавців. Суд займається іншою діяльністю. У свою чергу, судові органи мають право; тлумачити Конституцію; здійснювати конституційний судовий контроль, тобто може визнати закони, акти ВРУ або їх окремі приписи, такими що не відповідають Конституції, або інші правові акти – закону позбавити їх юридичної сили; беруть безпосередню участь у процедурі імпічменту Президента України, контролюючи при цьому в певному сенсі законодавчу і виконавчу влади. Він розглядає і вирішує конкретні справи і суперечки, що виникають внаслідок різних конфліктів в суспільстві. Це можуть бути кримінальні справи, майнові та трудові спори, конфлікти в політичній сфері, скарги громадян на дії чиновників і т.д.

Уособлення судової влади від інших державно-владних структур свідчить про серйозний поступ держави до реалізації принципу верховенства права, закріплених у ньому ідей свободи і справедливості. Без здійснення основної діяльності судової влади – охорони членів суспільства від свавілля громадян, самої держави, її органів і посадових осіб – держава не може вважатися правовою. Разом із виконавчою та законодавчою судові органи належать до системи народовладдя. Вона забезпечує реалізацію найважливіших конституційних прав і свобод людини й громадянина, прав колективів і народу в цілому. Тому є правомірною характеристика судової влади як форми соціального регулювання у відповідній сфері суспільних відносин.

Зробивши аналіз наукової літератури, можна зазначити, що головною тенденцією розвитку сучасних функцій держави є саморегулювання, самоорганізація та самоврядування. Кожна держава наділена функціями, такими як: забезпечення дотримання народовладдя, економічними, соціальними, податковими, екологічними, забезпечення законності та правопорядку [5, с. 68]. Практична реалізація судової влади і повноважень визначає її місце у механізмі державної влади та в політичній системі. Виходячи з цього, можна зазначити те що, привласнення повноважень суду є найнебезпечнішою формою посягання на устрій країни. Завдання судової влади в Україні полягає в тому, щоб шляхом розгляду та вирішення справ забезпечувати певний баланс між свободою в суспільстві з обов'язком виконання та дотримання законів. Основною метою судової реформи, яка розпочалась ще у 2014 році, є формування судової влади, створення нового адаптованого законодавства та удосконалення форм судочинства, де буде прослідковуватись розмежування повноважень органів державної влади та забезпечення незалежності судових органів, реалізація демократичних ідей правосуддя, виробленої світовою практикою й наукою; забезпечення спеціалізації судів, серед яких повинні бути обов'язково господарські суди; чітке визначення компетенції різних учасників судової системи тощо.

Отже, у правовій державі держава, об'єднання громадян і окремі особистості повинні співвідносити свої вчинки з правом. Однак неминучим є зіткнення їх інтересів і різне розуміння права породжують правові колізії. Прийняття законів законодавчими органами, виконання цих законів виконавчою владою самі по собі не можуть запобігати таким конфліктами забезпечити неухильне дотримання закону всіма його суб'єктами, тим самим забезпечивши правопорядок. Це завдання вирішує суд – незалежний орган державної влади, що діє від імені держави специфічними засобами і спеціальним апаратом.

Судова влада є самостійною гілкою влади в системі поділу влади. Самостійність виступає необхідною вимогою стабільного функціонування в державі. Як ми бачимо, судова влада виступає частиною системи державної влади, де прослідковується необхідне регламентування владних повноважень. Також, слід зазначити, що важливим залишається аналіз чинних норм і практики їх реалізації, запозичення досвіду інших країн, окреслення підходів до визначення змісту та форми норм, які опосередковано визначають конституційно – правовий статус судової влади.

Реформування судової влади необхідно продовжити, інакше багато важливих досягнень в справі становлення її як незалежної і самостійної системи можуть виявитися під загрозою. Адже процес зміцнення судової влади є першим і серйозним кроком в процесі побудови демократичної правової держави. Від того, як це питання буде вирішене законодавцем і наскільки адекватно це рішення буде сприйнято суспільством, у величезній мірі залежить майбутнє судової гілки влади.

Правосуддя визначається як вид державної влади, та за допомогою якого розглядається принцип порушення норм права. Звідси ми бачимо, що розгляд цих норм проводиться виключно судами, на які покладена основна задача, розглядати справи у встановленому порядку. Вище зазначене положення відображено в Конституції України та більш детально в Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

Значення судів загальної юрисдикції у здійсненні правосуддя зумовлене високим суспільним призначенням суду і особливим характером судової діяльності, необхідністю справедливого правосуддя

Суди загальної юрисдикції охоплюють усі види судів, які складають одну цілу та неподільну систему, маючи на меті одне єдине завдання, яким є забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, об'єднані спільним способом реалізації судової влади – правосуддям, та спільною формою його реалізації – судочинством. З вище наведеного ми бачимо, що судову систему поділено на ланки.

Задоволення євроінтеграційних прагнень України передбачає обов'язкову адаптацію нашої судової системи до системи Ради Європи та Європейського Союзу. Проблема вдосконалення вітчизняного правосуддя має першочергове значення для України як для держави, що обрала для себе демократичні засади розвитку.

Як бачимо, інтегрування європейських методів удосконалення судового управління залишається однією з ключових умов формування незалежної, прозорої та ефективної судової системи, а забезпечення користувачів суду якісними послугами, на підставі досвіду інших держав дає швидке і ефективне вирішення спорів, які сприятимуть зміцненню довіри громадян до суду, що є запорукою демократичного суспільства.

---

1. Байрачна Л. К. Конституційне право України : підручник. Харків : Право, 2008. 416 с.

2. Кобликов С. А. Судебная политика и способы её реализации. *Советское государство и право*. 1991. № 6. С. 69–73.

3. Рабінович П. М. Державна влада. Юридична енциклопедія Київ : Право, 1999.

4. Булкат М. С. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування судової влади: монографія: *НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького*. Київ : Юрид. думка, 2018. 502 с.

5. Кельман М. С. Загальна теорія держави та права : / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин, Н. М. Хома. Львів : НовийСвіт-2000, 2003. 584 с.

6. Притика Д. М. Створення науковообґрунтованої системи правосуддя в Україні – головна мета судової реформи. *Право України*. 2009. № 12. С. 82.

7. Зайчук О.В. Сучасна правова енциклопедія. Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ: ЮрінкомІнтер, 2013. 408 с.

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII . *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 2, ст.5.